

Työeläkkeiden rahoitus vuonna 2008

Eläketurvakeskuksen tilastoraportteja
2/2010

Eläketurvakeskus • Pensionsmyndigheten

TILASTORAPORTTI

Työeläkkeiden rahoitus vuonna 2008

Marja Kiviniemi

Eläketurvakeskuksen tilastoraportteja
2/2010

Eläketurvakeskus • Pensionsmyndigheten

TILASTORAPORTTI

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS

Puhelin 010 7511 • Faksi (09) 148 1172

Pensionskyddscentralen

00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Tfn 010 7511 • Fax (09) 148 1172

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 Eläketurvakeskus Finland

Tel. +358 10 7511 • Fax +358 9 148 1172

Edita Prima Oy

Helsinki 2010

ISSN-L 1459-3823

ISSN 1459-3823 (painettu)

ISSN 1798-7466 (verkkajulkaisu)

LUKIJALLE

Tässä tilastoraportissa kerrotaan työeläkkeiden rahoituksen peruspiirteet vuonna 2008 ja esitetään aiheeseen liittyviä tilastolukuja muun muassa maksetuista eläkkeistä, niiden rahoittamiseksi kerätyistä vakuutusmaksuista, kertyneistä eläkevaroista ja niihin liittyvästä sijoitustoiminnasta. Tilastotietoja on koottu raporttiin pääasiassa vuosilta 2007–2008.

Raportti kuvaa sekä yksityisen että julkisen puolen työeläkelaitosten toimintaa, ja se korvaa Eläketurvakeskuksen tilastoraportti -sarjassa aiempina vuosina ilmestyneen julkaisun *Yksityisen sektorin työeläkkeiden rahoitus*.

Vuonna 2008 työeläkkeiden rahoitusperiaatteissa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia. Kansainvälisen finanssikriisin vaikutukset tuntuivat kuitenkin Suomessakin. Työeläkelaitosten sijoitustoiminta oli tappiollista ja osakesijoitusten tuotot romahtivat.

Yksityisellä puolella oli vuonna 2007 uudistettu sijoitustoiminnan periaatteita ja vakavaraisuussäädöksiä, joita muutettiin määräaikaisella lailla (853/2008). Säädos on voimassa vuosina 2008–2010, ja sillä pyritään vahvistamaan TyEL- ja MEL-eläkelaitosten vakavaraisuutta ja välttämään osakkeiden pakkomyynti heikon taloustilanteen aikana.

Helsingissä tammikuussa 2010

Eläketurvakeskus

Raportissa käytetyt lakilyhenteet:

- TyEL Työntekijän eläkelaki
- YEL Yrittäjän eläkelaki
- MYEL Maatalousyrittäjän eläkelaki
- MEL Merimieseläkelaki
- KuEL Kunnallinen eläkelaki
- VaEL Valtion eläkelaki
- KiEL Evankelis-luterilaisen kirkon eläkelaki

Säädos 853/2008: Laki lakisääteistä eläkevakuutustoimintaa harjoittavien eläkelaitosten vanhuuseläkkeiden rahastointia ja toimintapääomaa koskevien säännösten väliaikaisesta muuttamisesta.

SISÄLTÖ

1	Työeläkkeiden rahoituksen pääperiaatteet	7
2	Vakuuttamisvelvollisuus	8
3	Eläkemaksujen perusteet	9
4	TyEL:n mukaisten eläkkeiden rahoitus	10
4.1	TyEL-vakuutusmaksu ja sen osat.....	11
4.2	Vastuuvelka / Eläkevastuu.....	12
5	MEL:n mukaisten eläkkeiden rahoitus	13
6	KuEL:n mukaisten eläkkeiden rahoitus	14
7	VaEL:n mukaisten eläkkeiden rahoitus	14
8	KiEL:n mukaisten eläkkeiden rahoitus.....	15
9	YEL:n ja MYEL:n mukaisten eläkkeiden rahoitus	16
10	Työeläkevarat ja sijoitustoiminta	16
10.1	TyEL- ja MEL-eläkelaitosten vakavaraisuus ja määräaikaislaki	17
10.2	TyEL- ja MEL-eläkelaitosten rahastoonsiirtovelvoite ja siihen liittyvät kertoimet.....	18
11	Tilastolähteet ja luokitukset	19
Taulukot		20
1	Eläkelaitosten lakikohtaiset maksutulot ja eläkemenot vuonna 2008, yksityinen ja julkinen sektori erikseen	
2	Eläkelaitosten lakikohtaiset maksu- ja eläkemeno-osuudet vuonna 2008, molemmat sektorit	
3	Keskimääräisen perustariffin mukaiset TyEL-vakuutusmaksun osat	
4	Suurtyönantajien työkyvyttömyyseläkemaksuihin liittyvät maksuluokat TyEL-yhtiöissä vuonna 2008	
5	Vakuutusmaksuprosentit	
6	Palkat ja työtulot	
7	Työeläkemaksutulo eläkelaitosten tilinpäätöstiетоjen mukaan	
8	Kokonaisliikekulut ja ETK:n kustannusosuudet	
9	Eläkelaitosten maksamat eläkkeet	
10	Maksetut, kunkin eläkelain mukaan karttuneet eläkeosat	
11	Vastuuvelka eläkelaitosten tilinpäätöstiетоjen mukaan	
12	Keskimääräinen vakavaraisuusaste ja perustekorko	
13	Sijoituskanta eläkelaitosryhmittäin	
14	Sijoitusjakaumat eläkelaitosryhmittäin	
15	Sijoitusten nettotuotot käyvin arvoin	
16	Sijoitustuotot käyvin arvoin keskimäärin vuosilta 1998–2008 ja 2004–2008	

1 Työeläkkeiden rahoituksen pääperiaatteet

Eläkkeet voidaan rahoittaa joko jakojärjestelmällä eli kunkin vuoden eläkemaksuilla, täysin rahastoivalla järjestelmällä tai edellisten yhdistelmällä. Suomessa lakisääteinen työeläkejärjestelmä on yksityisalojen palkansaajilla osittain rahastoiva (TyEL ja MEL) ja julkisella puolella puskurirahastoilla tuettu jakojärjestelmä.

Valtio osallistuu merimieseläkkeiden kustannuksiin maksamalla kolmanneksen eläkemenosta. Työttömyysvakuutusrahaston eläkejärjestelmään maksamia suorituksia ja työeläkevaroille saatuja tuottoja käytetään myös työntekijöille maksettujen eläkkeiden rahoittamisessa.

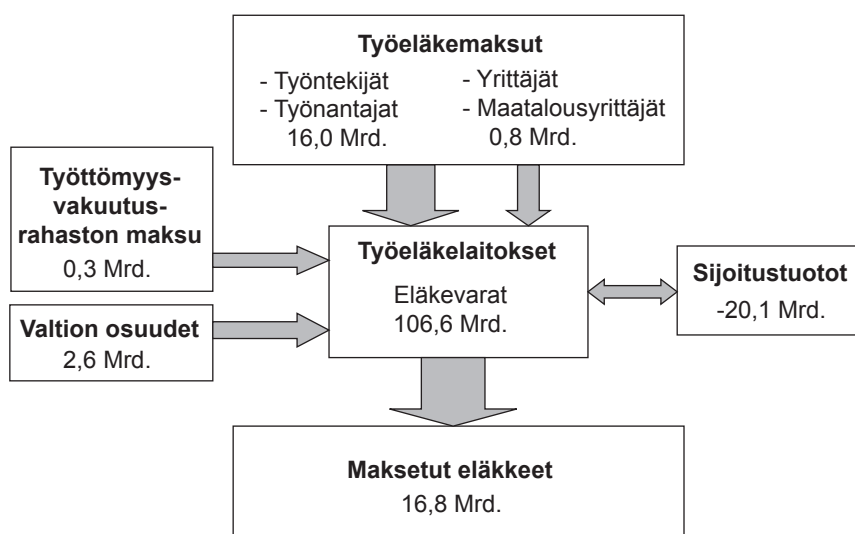
Yrittäjien ja maatalousyrittäjien eläkkeet rahoitetaan heidän maksamillaan yrittäjävakuutusmaksuilla ja valtion tuella jakojärjestelmän tapaan. Vakuutusmaksuista ei kerätä etukäteen rahastoja työntekijälakien tapaan vaan kunakin vuonna maksettavat eläkkeet kustannetaan saman vuoden YEL- ja MYEL-maksuilla sekä valtionosuuksilla.

YEL-vakuuttamista harjoittavat eläkelaitokset vastaavat yhdessä yrittäjien eläkelain mukaan karttuneista eläkkeistä ja vastaavasti Maatalousyrittäjien eläkelaitos kustantaa MYEL-eläkkeet. Valtio maksaa em. lakien mukaisista eläkemenoista osuudet, joita ei pystytä kattamaan vakuutusmaksuilla.

Työttömyysvakuutusrahasto maksaa pakansaajien työttömyys- ja koulutuspäivärahojen sekä vuorotteluvapaakorvausten perusteella karttuneesta eläketurvasta aiheutuneita kuluja eläkelaitoksille Eläketurvakeskuksen välityksellä. Palkattomilta päiväraha-ajoilta karttuneiden eläkeosien kustannuksiin osallistuvat kaikki eläkelaitokset niissä vakuutettujen työansioden suhteessa. Lisäksi valtio korvaa eläkelaitoksille niiden maksamat työeläkkeisiin liittyvät etuudet opiskeluajoilta ja alle kolmevuotiaiden lasten hoitamisen ajoilta.

Kuviossa 1 on esitetty yksinkertaistettuna työeläkkeisiin liittyvät rahavirrat vuodelta 2008 ja taulukoissa 1 ja 2 on tilastoitu kaaviota vastaavat lakikohtaiset maksutulo- ja eläkemenosuudet.

Kuvio 1. Työeläkemaksut, eläkevarat ja eläkemenot vuonna 2008, mrd. euroa.

Työeläkevakuuttajien lukumäärä vuoden 2008 lopussa oli 49 ja vakuutettujen palkkasumma noin 75 miljardia euroa. Työeläkevakuutusyhtiöitä oli kaikkiaan seitsemän, eläkesäätiöitä 25 ja eläkekassoja kahdeksan sekä lisäksi Merimieseläkekassa ja Maatalousyrittäjien eläkelaitos. Palkkoja ja työtuloja näissä eläkelaitoksissa vakuutetuille kertyi 54 miljardia euroa. Julkisen puolen työeläkeasioista vastasivat valtion, kuntien ja evankelis-luterilaisen kirkon eläkelaitosten lisäksi Ortodoksisen kirkon, Suomen Pankin, Kelan toimihenkilöiden ja Ahvenanmaan maakunnan hallituksen työntekijöiden ja viranhaltijoiden eläkeasioiden hoitajat. Julkisen puolen palkkasumma oli yhteensä 21 miljardia euroa. Eri eläkelakien piirissä vakuutettujen palkka- ja työtulotilastoja on esitetty taulukossa 6.

Kaikki työeläkelaitokset maksoivat vuoden aikana lakisääteisiä työeläkkeitä lähes 17 miljardia euroa, josta yksityisen puolen osuus oli 10,4 miljardia euroa ja julkisen puolen 6,4 miljardia euroa. Työeläkemaksuja kerättiin kaikkiaan 19,6 miljardia euroa. Luvussa ovat mukana Työtömyysvakuutusrahaston eläkejärjestelmään maksamat suorituksen ja valtion kustantamat osuudet. Työeläkevaroja järjestelmässä oli vuoden 2008 lopussa lähes 110 miljardia euroa. Eläkevaroja kertyy ja purkautuu kunkin vuoden aikana rahastoiduista ja maksetuista eläkeeristä ja sijoitusomaisuudelle saaduista tuotoista.

Eläkkeet maksetaan *viimeisen laitoksen periaatteen* mukaan eli eläkkeen myöntää ja maksaa eläkelaitos, jossa työntekijä oli viimeksi vakuutettuna ennen eläkkeelle jäämistään. Yksityisalojen eläkejärjestelmässä eläkekohtaisesti etukäteen rahastoitavat varat kerätään kulloinkin siihen eläkelaitokseen, jossa työntekijä on vakuutettuna. Kunkin eläkkeen rahastoitu osuus voi siten olla useamman eläkelaitoksen vastuulla, jos vakuutettu työskentelee eri työnantajien palveluksessa työuransa aikana. Kukin eläkelaitos vastaa aiemmin rahastoimastaan eläkeosasta eläkkeen suorittamisen ajan.

Käytännössä viimeisen laitoksen mukainen tekniikka tarkoittaa sitä, että eläkelaitos, joka aikanaan maksaa eläkkeen, perii muilta eläkelaitoksilta kyseiseen eläkkeeseen mahdollisesti sisältyvät muiden eläkelaitosten vastuulla olevat eläkeosat Eläketurvakeskuksen hoitaman kustannustenjakoselvittelyn avulla. Tätä tekniikkaa ja siihen liittyvää rahaliikennettä selostetaan tarkemmin Eläketurvakeskuksen julkaisussa *Tilastoraportti vuoden 2008 kustannustenjaosta*.

2 Vakuuttamisvelvollisuus

Työnantaja voi järjestää työntekijöilleen eläkevakuutuksen TyEL-toiminnan osalta joko työeläkevakuutusyhtiössä, eläkekassassa tai eläkesäätiössä. MEL:n mukainen työskentely vakuutetaan Merimieseläkekassassa.

Yrittäjät vakuuttavat eläketurvansa joko eläkevakuutusyhtiössä tai YEL-toimintaa harjoittavassa eläkekassassa. Maatalousyrittäjien eläkelaitos hoitaa maatalousyrittäjien eläkkeiden vakuuttamista.

Kuntien eläkevakuutuksen jäsenyhteisöt eivät erikseen vakuuta työntekijöitään vaan oikeus KuEL:n mukaiseen eläketurvaan syntyy jäsenyhteisöön kuulumisen myötä. Valtion palveluksessa olevat kuuluvat niin ikään VaEL:n piiriin ilman työnantajan vakuuttamisvelvollisuutta.

Evankelis-luterilaisen kirkon palveluksessa olevien eläketurva määräytyy KiEL:n perusteella ja ortodoksisen kirkon piirissä työskentelevien pääasiassa TyEL:n mukaan työsuhteen alkamisvuodesta riippuen. Suomen Pankin ja muiden pienempien julkisoikeudellisten laitosten työntekijöiden eläketurva pohjautuu soveltuvien osin VaEL:n mukaiseen turvaan.

3 Eläkemaksujen perusteet

Lakisääteisiä työeläkemaksuja maksavat sekä työnantajat että työntekijät. Molempien maksusuodet perustuvat työntekijän palkkaan. Työnantaja maksaa yleensä pääosan eläkemaksusta, mutta merimieseläkelain piirissä työnantajilla ja työntekijöillä on sama maksuprosentti. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa vuosittain TyEL- ja MEL- maksujen perusteet, joissa kuvataan eri maksujen osat ja kerrotaan maksutasoihin liittyvistä taloudellisista tekijöistä.

TyEL-maksun tasoon liittyvät perusteet valmistellaan Työeläkevakuuttajat TELA:n asettamissa työryhmissä työeläkevakuutusyhtiöiden ja Eläketurvakeskuksen tuottamien tilastotietojen ja laskelmien perusteella. Lisäksi maksutasoa käsitellään työmarkkinoiden keskusjärjestöjen eläkeneuvotteluryhmässä. Vakuutusmaksun eri osia on kuvattu tarkemmin kohdassa 4.1 ja taulukossa 3 on esitetty TyEL-maksukomponentit.

KuEL-järjestelmässä työeläkkeiden rahoitus perustuu pääasiassa kuntien jäsenyhteisöjen yhteisvastuullisiin maksusuoiuksiin. Maksua pyritään kuitenkin säätämään niin, että se vastaa tasoltaan TyEL-maksua lukuun ottamatta eläkemenoperusteista maksun osaa, josta kerrotaan tarkemmin kohdassa 6. Kunta-alojen eläkemaksujen suuruudesta päättää Kuntien eläkevakuutuksen valtuuskunta.

Valtiolla työnantaja maksaa eläkemaksut Valtiokonttorille, joka tilittää ne hoitokuluosaa lukuun ottamatta Valtion Eläkerahastoon. Eläkkeet maksetaan valtion budjetista, mutta Eläkerahastosta siirretään vuosittain eläkemenojen katteeksi 40 prosenttia valtion eläkkeiden aiheuttamasta menosta. Valtiokonttori hyväksyy VaEL:n mukaiset vakuutusmatemaattiset perusteet, mutta eläkemaksun hoitokuluosan suuruuden vahvistaa valtiovarainministeriö.

Kirkon eläkejärjestelmän rahoitus perustuu myös työnantajien ja työntekijöiden eläkemaksuihin ja järjestelmää tukeviin puskurirahastoihin. KiEL-eläkemaksujen perusteet vahvistaa kirkolliskokous.

Työntekijöiden eläkemaksuprosentit ovat yhtä suuria sekä yksityisen että julkisen puolen järjestelmissä lukuun ottamatta merimiehiä. Molemmilla sektoreilla työntekijän maksu riippuu iästä ja se on 53 vuoden täyttämisen jälkeen 1,9/1,5-kertaa korkeampi kuin sitä ennen. Työnantajan maksusuus on vastaavasti matalampi. Korotetulla maksulla katetaan osa 53 vuotta täyttäneiden parempien eläkekattumisprosenttien aiheuttamista kustannuksista. Vakuutusmaksutasossa vuosittain tapahtuvat muutokset jaetaan puoliksi työnantajan ja työntekijän kesken.

Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa myös YEL- ja MYEL-maksujen perusteet. Yrittäjien ja maatalousyrittäjien vakuutusmaksuprosentit ovat sidoksissa keskimääräiseen TyEL-maksuun. Yrittäjämaksuista kerrotaan tarkemmin kohdassa 9. Muiden eläkelakien mukaisia maksuja kuvataan kodissa 4–8.

4 TyEL:n mukaisten eläkkeiden rahoitus

TyEL:n piiriin kuuluvat eläkkeet rahoitetaan pääasiassa työnantajien ja työntekijöiden vakuutusmaksuosuuksilla sekä eläkevaroille saaduilla tuotoilla. Jos työnantaja on vakuuttanut työntekijänsä *työeläkevakuutusyhtiössä*, se maksaa yhtiölle vakuutusmaksuna tietyn prosenttiosuuden kunkin työntekijän palkasta ennakoon määrätyn tason mukaan. Maksun mahdollinen yli- tai alijäämä siirretään sitä varten varattuihin puskurirahastoihin.

Vakuutusmaksun taso pyritään määräämään ennakoon siten, että se kattaa sijoitustoiminnan tuottojen kanssa kyseisen tilivuoden tasauseläkemenon, rahastoitavan vastuuvelan, hoitokulut sekä saamatta jääneistä työeläkemaksuista koituvat maksutappiot. Tasauseläkemeno on eläkelaitosten yhteisellä vastuulla oleva eläkemeno, joka kustannetaan jakojärjestelmän mukaan eläkkeen maksuvuoden vakuutusmaksuilla.

TyEL-maksua voidaan alentaa rahastosiirroilla eläkelaitosten vakavaraisuustilanteen mukaan. Mahdollinen siirto tehdään kunkin eläkelaitoksen toimintapääomaan sisältyvästä puskurirahastosta.

Vuonna 2008 keskimääräinen arvioitu TyEL-maksu oli 21,1 prosenttia palkoista. Siihen sisältyivät työntekijöiden maksuosuudet, tilapäiset maksualennukset ja eläkelaitosten antamat hyvitykset. Alentamaton maksuprosentti oli 21,8.

Jos työnantaja on järjestänyt työntekijöilleen eläkevakuutuksen *eläkekassassa tai eläkesäätiössä*, se maksaa eläkelaitokselle vakuutus- tai kannatusmaksua. Maksua peritään määrä, joka riittää yhdessä eläkelaitoksen tuottojen kanssa vastuuvelan muutokseen, eläkkeiden maksamiseen, ja eläkelaitoksen muiden kulujen peittämiseen.

Työeläkeyhtiöiden, eläkesäätiöiden ja eläkekassojen tiedoista laskettu, vuonna 2008 toteutunut, keskimääräinen TyEL-vakuutusmaksuprosentti ja sen laskentatapa esitetään keväällä 2010 julkaistavassa Eläketurvakeskuksen tilastoraportissa *Yritysten työeläkemaksut vuonna 2008*. Taulukossa 5 on esitetty arvioidut TyEL:n keskimääräiset maksuprosentit ja niihin sisältyvät työntekijöiden maksuosuudet.

Vanhuuseläkkeitä rahastoidaan puolen prosentin vuotuista eläkekarttumaa vastaava määrä 18–54-vuotaiden tekemästä työstä. Muun osan näistä eläkkeistä eläkelaitokset kustantavat aikanaan yhteisesti vakuutusmaksulla, jota ei rahastoida etukäteen (tasausosa). Vuonna 2008 maksetuista TyEL- ja MEL-vanhuuseläkkeistä oli rahastoitu ennakoon noin 15 prosenttia.

Työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeitä eläkelaitokset eivät rahastoi vanhuuseläkkeiden tapaan vuositaisella enakkorahastoinnilla vaan vasta kunkin eläkkeen alkaessa eläkelaitos varaa vakuutusmateriaalisin periaattein lasketun erän esimerkiksi alkavan työkyvyttömyyseläkkeen maksamista varten. Rahastoitu työkyvyttömyyseläkeosa jaetaan työkyvyttömäksi tuloa edeltävien kahden kalenterivuoden aikana työntekijän ansioita vakuuttaneiden eläkelaitosten kesken ko. ansioiden suhteessa.

Indeksikorotusten lisäksi eläkelaitokset voivat kustantaa työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeitä yhteisvastuullisesti jakojärjestelmän periaatteella esimerkiksi tiettyjen ansiorajojen alittuessa. Rahoitusperiaatteista kerrotaan yksityiskohtaisemmin Eläketurvakeskuksen julkaisemassa kustannustenjakoa käsittelevässä tilastoraportissa. TyEL- ja MEL-tökyvyttömyyseläkkeistä oli rahastoitu ennakoon noin 56 prosenttia ja työttömyyseläkkeistä 66 prosenttia vuonna 2008.

Osa-aika- ja perhe-eläkkeitä ei rahastoida etukäteen vaan ne kustannetaan jakojärjestelmällä samoin kuin kaikkien eläkkeiden indeksitarkistuksista aiheutuvat menot ja palkattomilta päiväraha-ajoilta karttuneiden eläkeosien kustannukset.

4.1 TyEL-vakuutusmaksu ja sen osat

TyEL-yhtiöiden vakuutusmaksu koostuu rahastoivan järjestelmän ja jakojärjestelmän mukaisista osista. Maksuun sisältyvillä vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkeosilla rahoitetaan näiden eläkelajien rahastoiduista osista syntyvä eläkevastuu. Jakojärjestelmän mukaiset vakuutusmaksun osat ovat tasausosa, hoitokustannusosa ja Eläketurvakeskuksen kustannusosaa täydentävä lakisääteisten maksujen osa, jolla kustannetaan TyEL 180 §:ssä tarkoitettut Eläketurvakeskuksen kustannukset, Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 16 §:ssä tarkoitettu oikeushallintomaksu sekä Vakuutusvalvontavirastoa (nykyisin Finanssivalvonta) koskevan lain 5 §:n mukainen maksu.

Kokonaismaksua voi alentaa hyvitysosa, joka määräytyy työnantajakohteisesti muun muassa eläkelaitoksen sijoitustoiminnan tuottojen ja liikekulusäästöjen perusteella. Vuoden 2008 maksussa asiakashyvitysosa oli keskimäärin 0,5 prosenttia. Maksutasoa alensi myös aiemmin perittyjen työkyvyttömyyseläkemaksujen tietyn osan palauttaminen eläkelaitoksille. Tilastotietojä eläkelaitosten liike- ja hoito- ym. kuluista vuosilta on esitetty taulukossa 8.

Vanhuuseläkeosan suuruuteen vaikuttavat työntekijän ikä ja sukupuoli. Naisilla tämä maksuosa on samanikäisiä miehiä korkeampi. Maksulla kerättyjä varoja käytetään aikanaan eläkkeiden vanhuuseläkeosien maksamiseen varoille saatu tuotto ja muut vakuutustekniset tekijät huomioon ottaen. Vuonna 2008 vanhuuseläkeosa oli TyEL-yhtiöissä keskimäärin 2,9 prosenttia vakuutettujen työansioista.

Vanhuuseläkkeiden rahastointiastetta on pyritty kasvattamaan säännöllisillä rahastotäydennyksillä 2000-luvun alusta lähtien. Tällä hetkellä korotukset on kohdistettu 55 vuotta täyttäneisiin. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa vuosittain vanhuuseläkkeiden rahastoitujen osien korotuskertoimet, joiden avulla täydennykset tehdään.

TyEL-maksun *työkyvyttömyyseläkeosaan* vaikuttaa muun muassa työnantajan koko. Keskimääräisessä TyEL-maksussa työkyvyttömyyseläkeosan suuruus oli eläkeyhtiöissä 1,8 prosenttia palkoista tarkasteluvuonna.

Vuonna 2008 pienet sopimustyönantajat, joilla työntekijöiden ansiot (vuonna 2006) olivat alle 1,59 miljoonaa euroa, maksoivat vakuutettujen palkkoihin suhteutettua, perusprosentin mukaista työeläkemaksua. Kokonaismaksuun sisältyvät asiakashyvitykset vaihtelivat kuitenkin työnantajittain ja saattoivat alentaa maksua. Tilapäiset työnantajat maksoivat myös kiinteää maksua. Siihen eivät vaikuttaneet asiakashyvitykset eivätkä työkyvyttömyyseläkemaksun alennukset.

TyEL-työnantajat luokitellaan sopimustyönantajiin ja tilapäisiin työnantajiin työnantajan maksamien palkkojen tai työntekijöiden vakinaisuuden perusteella. Sopimustyönantajalla on palveluksessaan vakituista henkilökuntaa. Jos työnantajalla ei ole yhtään vakinaista työntekijää palveluksessaan, ja vakuutettujen palkat ovat alle tietyn rajamäärän (vuonna 2008 kuuden kuukauden palkkasumma alle 6 744 euroa), työnantaja luokitellaan tilapäiseksi työnantajaksi.

Vakuutettujen palkkasumman ylittäessä 1,59 miljoonaa euroa (vuonna 2006) sopimustyönantajat maksoivat perusmaksun lisäksi kunkin yrityksen työkyvyttömyyseläketapausten ja niiden aiheuttamien eläkekulujen määrästä riippuvaa, ns. maksuluokkamallin mukaista työkyvyttömyyseläkemaksua. Maksu oli sitä korkeampi mitä korkeampaan, työkyvyttömyysriskiin perustuvaan, maksuluokkaan työnantaja kuului aiempien työkyvyttömyyseläketapaustensa perusteella.

Taulukossa 4 on esitetty käytössä olleet maksuluokat ja eri rajat vuonna 2008. Maksuluokat vahvistetaan vuosittain ja niiden perusteella tarkistetaan kuhunkin työnantajaan sovellettava luokka.

Työttömyyseläkkeitä ei myönnetä enää vuonna 1950 tai sen jälkeen syntyneille. Vuoden 2008 TyEL-maksun *työttömyyseläkeosaa* arvioitaessa uskottiin, että kertyneet varaukset riittävät maksettavaksi tuleviin työttömyyseläkkeisiin, joten maksun työttömyyseläkeosan suuruus oli nolla.

Vakuutusmaksun *tasausosalla* kustannetaan jakojärjestelmällä rahoitettava osuus kunkin vuoden eläkemenosta, esimerkiksi vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeiden yhteisesti kustannettavat osat, perhe- ja osa-aikaeläkkeet sekä indeksikorotukset. Tasausosan suuruuteen vaikuttavat vakuutetun ikä ja sukupuoli, ja sillä halutaan tasata naisten ja miesten keskimääräisen elinajan erojen vaikutusta, joka näkyy vanhuuseläkeosassa. Perustariffin mukainen maksun kokonaismäärä on siten sukupuolesta ja nykyisin myös iästä riippumaton.

Eläkesäätiöt ja eläkekassat kustantavat rahastoidusta työeläkemenosta syntyvän eläkevastuunsa ja osallistuvat yhteisesti kustannettavan TyEL- ja MEL-eläkemenon maksamiseen. Eläkesäätiöissä voi olla käytössä joko työnantajien kesken tasaava kirjanpito tai työnantaja-kohtainen kirjanpito. Tasaavassa kirjanpidossa työnantajat vastaavat yhdessä kyseisen säätiön eläkemenosta, kun taas työnantajakohtaisessa kirjanpidossa kukin työnantaja vastaa omasta eläkemenostaan.

Eläkekassaan kuuluvat työnantajat vastaavat yhdessä eläkemenostaan. Tasaavassa kirjanpidossa eläkesäätiön tai -kassan työnantajilta peritään kannatusmaksu eläkelaitoksen säännöissä sovitulla periaatteilla. Maksut voidaan periä esimerkiksi työnantajien maksamien palkkojen suhteessa. Periaatteena on, että perityt maksut ja sijoitusten tuotot kattavat eläkelaitoksen kulut. Kannatusmaksuilla katetaan eläkesäätiöissä myös hoitokulut, joita varten ei ole erillistä maksuosaa. Asiakashyvitykset ovat myös osa kannatusmaksua.

4.2 Vastuuvelka / Eläkevastuu

TyEL-eläkelaitoksille syntyy vastuuvelkaa yksilökohtaisesti rahastoiduista vakuutusmaksuosista. Vastuuvelka on eläkekohtaista, mutta sitä ei kerätä yksilöllisille eläketileille. Jakojärjestelmän periaatteilla kustannettaviin eläkkeisiin tai eläkeosiin varaudutaan TyEL:ssä tasausmaksulla ja tasausvastuulla.

Vastuuvelka koostuu maksussa olevia ja tulevia eläkkeitä varten varatuista eristä ja varmuusrahasista. Kunkin eläkelaitoksen vastuuvelka lasketaan sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymien vakuutusmatemaattisten periaatteiden mukaan. Eläkelaitosten yhteenlaskettu TyEL:n mukainen vastuuvelan määrä oli 71 miljardia euroa vuoden 2008 lopussa.

Työeläkevakuutusyhtiöiden vastuuvelka määräytyy muun muassa vastaisten vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeiden vastuista sekä alkaneiden vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeiden vastuista. Vastuuvelkaan luetaan myös tasoitusvastuut, joilla tasataan vakuutusliikkeen heilahteluja. Edellisten lisäksi työeläkeyhtiöiden vastuuvelkaan sisältyvät osittamattomasta ja ositetusta lisävakuutusvastuusta muodostunut vastuu sekä työeläkelaitosten yhteinen puskurirahasto, osaketuottosidonnainen lisävakuutusvastuu. Siihen liittyvästä taseusmenettelystä on kerrottu tarkemmin kohdassa 10.2.

Eläkekassojen vastuuvelka ja *eläkesäätiöiden* vastuuvelkaa vastaava eläkevastuu muodostuvat pääosin samoin kuin yhtiöillä, mutta säätiöillä ei ole tasoitusvastuuta.

Työeläkelaitosten on sijoitettava vastuuvelan katteena olevat varat turvaavasti ja tuottavasti. Sijoitustoiminnasta ja sijoitusten tuottovaatimuksista sekä rahastoon siirtovelvoitteesta kerrotaan tarkemmin kohdassa 10.

5 MEL:n mukaisten eläkkeiden rahoitus

Merimieseläkelain piiriin kuuluvien eläkkeet rahoitetaan osittain rahastoivalla tekniikalla. TyEL:stä poiketen vakuutusmaksuja maksavat sekä työnantaja että työntekijä yhtä paljon. Lisäksi valtio maksaa osan eläkemenoista.

MEL-vakuutusmaksuprosentti ei riipu vakuutetun iästä, sukupuolesta tai yrityksen koosta. Sekä työnantaja että työntekijä maksoivat vuonna 2008 Merimieseläkekassalle vakuutusmaksuna 11 prosenttia työntekijän MEL:n alaisista ansioista. Koko maksuprosentti oli 22 prosenttia palkoista.

MEL-maksu perustuu sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamiin Merimieseläkekassan maksuperusteisiin. Valtio osallistuu merimieseläkkeiden kustannuksiin maksamalla noin kolmanneksen kunkin vuoden eläkemenosta. Vuonna 2008 valtion osuus oli 44 miljoonaa euroa. Merimieseläkekassa kustantaa itse TyEL:n vähimmäisturvan ylittävän MEL-ylitteen, jonka määrä oli 28 miljoonaa euroa.

Taulukoissa 5–7 ovat MEL-vakuutusmaksuprosentit, palkat ja maksutulotiedot ja taulukossa 8 on esitetty Merimieseläkekassalle vakuutusten hoidosta aiheutuneet menot sekä osuudet Eläketurvakeskuksen toiminnasta aiheutuneista kustannuksista.

MEL:n mukaisista eläkkeistä tai eläkeosista lasketaan TyEL:iin verrattava alkaneista ja vastaisista eläkkeistä muodostuva vastuu. Merimieseläkekassan vastuuvelan määrä oli 564 miljoonaa euroa vuoden 2008 lopussa. Taulukoissa 9–11 on esitetty MEL-eläkemenot ja vastuuvelat.

6 KuEL:n mukaisten eläkkeiden rahoitus

Kunnallisen eläkejärjestelmän piirissä ansaitut eläkkeet rahoitetaan pääasiassa KuEL-maksuilla, joita kerätään kunakin vuonna eläkekustannuksiin tarvittava määrä. Maksuilla katetaan myös järjestelmän hallintokuluja ja lisäksi niitä rahastoidaan eläkevastuurahastoon tulevia eläkkeitä varten. Rahastoiduilla maksuosuuksilla ei kuitenkaan ole vastaavaa yhteyttä karttuviin eläkevastuusiin kuin TyEL:ssä. Kevan sijoitusomaisuuden määrä oli lähes 20 miljardia euroa vuoden 2008 lopussa.

KuEL-maksut määräytyvät kunta-aloilla maksettujen palkkojen ja myös eläkemenojen perusteella. Sekä työnantajat että työntekijät maksavat KuEL:n *palkkaperusteista* eläkemaksua. Kaikilta työntäjiltä peritään palkkaperusteista maksua sama prosenttimäärä. Vuonna 2008 se oli 16 prosenttia palkoista.

Palkansaajien maksuprosentit olivat kunta-aloilla samat kuin muiden eläkelakien mukaan vakuutetuilla eli 4,1 tai 5,2 työntekijän iästä riippuen. Yhteenlasketuksi työnantajien ja työntekijöiden keskimääräiseksi maksuprosentiksi tuli 20,4 prosenttia palkoista. Osa työnantajista maksoi lisäksi *eläkemeno- ja varhaiseläkemenoperusteista* maksua, mistä johtuen kokonaismaksukertymä oli 28,1 prosenttia KuEL-palkkasummasta.

Eläkemenoperusteista maksua maksoivat vuonna 2008 vain työnantajat, joiden palveluksessa ennen vuotta 2005 olleille maksettiin eläkettä tarkasteluvuonna. Kunkin työnantajan maksuosuus riippui niistä vuoden aikana maksetuista eläkkeistä, jotka olivat karttuneet ko. työnantajan palveluksessa ennen vuotta 2005. Peritty maksu oli noin 31 prosenttia vuoden 2008 koko KuEL-eläkemenosta. Palkkasummaan suhteutettuna se oli 6,6 prosenttia.

Varhaiseläkemenoperusteista maksuosaa työnantajat maksoivat vuosina 2006–2008 ensimmäistä kertaa alkaneista työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeistä, yksilöllistä varhaiseläkkeistä ja kuntoutustuista syntyneiden eläkemenojen perusteella. Työnantajan KuEL-palkkasumma vaikutti sovellettuun maksuluokkaan, joka määriteltiin ensimmäistä kertaa myös keski suurille työnantajille. Varhaiseläkemenoperusteisen maksun kokonaismäärän arvioitiin olevan noin 5,1 prosenttia vuoden 2008 koko KuEL-eläkemenosta ja 1,1 prosenttia palkkasummasta.

KuEL:n eläkemaksuprosentit, palkat, maksutulot, hoitokulut ja eläkemenotiedot vuosilta 2007 ja 2008 on esitetty taulukoissa 5–10.

7 VaEL:n mukaisten eläkkeiden rahoitus

Valtion eläkkeet maksetaan kunkin vuoden talousarvioon varatuista määrärahoista. Työeläkemaksut lasketaan muiden alojen tapaan tiettyinä prosenttiosuuksina VaEL:n mukaisista palkoista. Maksuja rahastoidaan tulevien eläkkeiden varalle Valtion Eläkerahastoon, joka hoitaa työeläkevaroihin liittyvää sijoitustoimintaa. Rahastointitavoitteena on tällä hetkellä neljännes valtion eläkevastuusta, jonka määrä oli 85,6 miljardia euroa vuonna 2008. Eläkerahasto kattoi 10,4 miljardia euroa eläkevastuusta eli rahastoituna oli lähes puolet tavoitteesta.

Eläkerahastosta siirretään vuosittain valtion talousarvioon eläkemenojen kateeksi rahamäärä, joka on 40 prosenttia valtion eläkkeiden aiheuttamista menoista. Vuonna 2008 talousarvioon siirrettiin 1 331 miljoonaa euroa.

VaEL-maksuprosentit ovat virasto-, laitos- tai yhteisökohtaisia. Työnantajan maksu perustuu osittain tariffimaksuun ja osittain sen omiin eläketapauksiin työntekijöiden lukumäärästä riippuen. Maksun pääosat ovat vanhuus-, työkyvyttömyys-, työttömyys- ja perhe-eläkeosat sekä hoitokuluosa.

Työnantajien maksamat eläkemaksut on jaettu kolmeen eri tariffiluokkaan, joista maksu määrätään eri luokkiin kuuluvien henkilöiden eläkemaksujen painotettuna keskiarvona. Vuonna 2008 tariffin mukaiset vakuutusmaksuprosentit ilman hoitokustannusosaa (0,42 %) olivat yleisessä maksuluokassa 23,86 prosenttia, alennettujen eroamis- ja eläkeikien maksuluokassa 31,39 prosenttia ja sotilaseläkeoikeutettujen maksuluokassa 35,38 prosenttia.

Kaikki työntekijät maksavat palkansaajan eläkemaksua VaEL-ansioistaan, alle 53-vuotiaat vähemmän kuin sitä vanhemmat. Maksuprosentit olivat muiden alojen tapaan 4,1 ja 5,2. Kun otetaan huomioon kaikki valtiolla maksetut eläkevakuutusmaksut ja maksajat, vastasi kokonaismaksukertymä vuonna 2008 kaikkiaan 24,4 prosenttia VaEL-palkkasummasta.

VaEL:n eläkemaksuprosentit, palkat, maksutulot, hoitokulut ja eläkemenotiedot vuosilta 2007 ja 2008 on esitetty taulukoissa 5–10.

8 KiEL:n mukaisten eläkkeiden rahoitus

Kirkon eläkejärjestelmän piiriin kuuluvat pääasiassa evankelis-luterilaisen kirkon, sen seurakunnan tai seurakuntayhtymän palveluksessa olevat. Järjestelmä on palkkaperusteinen eläkemaksujärjestelmä, jota tukee Kirkon eläkerahasto. Se on sijoitusorganisaatio, joka saa varansa eläkemaksuista ja sijoitustoiminnan tuotoista.

Eläkerahastolla pyritään turvaamaan eläkkeiden maksaminen ja myös tasaamaan kirkon eläkemaksujen kehitystä tulevaisuudessa. Kirkon eläkerahasto toimii puskuriperiaatteella eikä sitä ole sidottu TyEL:n tapaan yksilökohtaisiin eläkevastuisiin. Sijoitusomaisuutta eläkerahastossa oli 675 miljoonaa euroa vuoden 2008 lopussa.

Kirkon työnantajien KiEL-maksut vaihtelivat 26,37:n ja 26,95 prosentin välillä vuonna 2008 työntekijöiden lukumäärästä riippuen. Perusmaksujen lisäksi työnantajat maksoivat työkyvyttömyyseläkkeistä aiheutuvia omavastuuosuuksia. Työntekijöiden eläkemaksut ovat kirkon piirissä samat kuin muilla julkisilla aloilla eli vuonna 2008 maksuprosentti oli 4,1 alle 53-vuotiailla ja 5,2 sitä vanhemmilla. Kokonaismaksukertymä oli 31,3 prosenttia KiEL-palkoista.

KiEL:n eläkemaksuprosentit, palkat, maksutulot, hoitokulut ja eläkemenotiedot vuosilta 2007 ja 2008 on esitetty taulukoissa 5–10.

9 YEL:n ja MYEL:n mukaisten eläkkeiden rahoitus

Yrittäjien ja maatalousyrittäjien eläkelakien mukaan karttuneiden eläkkeiden rahoitus perustuu jakojärjestelmään ja valtion osuuksiin. Vuonna 2008 YEL-vakuuttamista hoidettiin työeläkevakuutusyhtiössä ja viidessä eläkekassassa. Nämä eläkelaitokset ovat yhdessä vastuussa YEL-eläkkeistä. MYEL-vakuuttamista hoitaa Maatalousyrittäjien eläkelaitos. Lisäksi valtio maksaa sen osan edellä mainittujen lakien mukaisesta eläkemenosta, johon vakuutusmaksut eivät riitä. YEL:n valtionosuus oli 51 miljoonaa euroa ja MYEL:n 458 miljoonaa euroa vuonna 2008.

Yrittäjille ja maatalousyrittäjille vahvistettavat vakuutusmaksuprosentit ovat sidoksissa keskimääräiseen TyEL-maksuun. Yrittäjien työeläkemaksuprosentti ja MYEL-perusprosentti vastaavat työntekijän eläkelain mukaisen vakuutuksen keskimääräistä työeläkevakuutusmaksuprosenttia ilman 53 vuotta täyttäneiden korotettua maksuosuutta. YEL- ja MYEL-vakuutettujen maksuprosentteihin tehdään 53 ikävuoden täyttämistä seuraavan kalenterivuoden alusta yhtä monen prosenttiyksikön suuruinen korotus kuin 53-vuotiaiden työntekijöiden maksuihin.

Alle 53-vuotiaille vahvistettu YEL-maksuprosentti oli 20,6 ja 53 vuotta täyttäneillä 21,7. Kokonaismaksukertymä oli 19,3 prosenttia työtulojen yhteismäärästä.

YEL-työtulojen vakuuttamisessa oli alarajana 6 186,65 euroa vuonna 2008 ja ylärajana 140 500 euroa. Maksamatta jääneet vakuutusmaksut vähennetään YEL-työtuloista eläkettä laskettaessa.

Aloittavat yrittäjät saavat neljänneksen alennuksen YEL-maksuistaan neljän ensimmäisen yrittäjävuoden aikana. Lisäksi yrittäjän on mahdollista kasvattaa työtulojensa perusteella vahvistettua maksua tietyin edellytyksin 10–100 prosentin suuruisella lisämaksulla tai pienentää sitä korkeintaan 20 prosentilla yrityksen taloudellisen tilanteen mukaan. Maksun jousto vaikuttaa myös eläkkeen karttumiseen.

Joustava vakuutusmaksu koskee vain YEL:n mukaan vakuutettuja, MYEL:ssa ei ole vastaavia säännöksiä. MYEL-vakuutusmaksu lasketaan vakuutetun henkilökohtaisesta MYEL-työtulosta. Vuonna 2008 alle 53-vuotiaiden maksu oli 10,1 prosenttia, jos työtulo oli alle 21 673,24 euroa. Maksuprosentti nousi liukuvasti 21 673,24 ja 34 058 euron välillä, ja 34 058 euron ylittävältä osalta maksu oli 20,6 prosenttia työtulosta. 53 vuotta täyttäneillä vastaavat prosenttiluvut olivat 10,6 ja 21,7.

YEL:n ja MYEL:n mukaiset eri vakuutusmaksuprosentit, työ- ja maksutulot, valtionosuudet, hoitokulut ja eläkemenotiedot vuosilta 2007 ja 2008 on esitetty taulukoissa 5–10.

10 Työeläkevarat ja sijoitustoiminta

Sekä yksityisen että julkisen puolen eläkelaitosten työeläkevaroja oli vuoden 2008 lopussa yhteensä 107 miljardia euroa. Varoilla turvataan eläkkeiden maksaminen ja niiden avulla pyritään myös pitämään kurissa työeläkemaksujen tasoa. Yksityisellä puolella eläkelaitoksilla on oltava varoja vähintään vastuuvelan kattamiseen tarvittava määrä. Vastuuvelan ylittävät varat ovat eläkelaitoksen toimintapääomaa, jolla se varautuu muun muassa sijoitusriskeihin.

Työeläkevarat on sijoitettava tuottavasti, mutta sijoitusten on oltava myös turvallisia, jottei varoja menetetä. Sijoitukset kohdistetaan eri omaisuuslajeihin varoja hajauttaen.

Vuonna 2007 uudistettiin yksityisen puolen työeläkelaitosten sijoitus- ja vakavaraisuussäännöksiä siten, että vakavaraisten eläkelaitosten sijoitusmahdollisuudet laajenivat. Julkisella puolella eläkevarojen vapaampi sijoittaminen on ollut mahdollista jo aiemmin, sillä eläkemaksuista kerätyt puskurirahastot ovat kunkin lain mukaisia kollektiivisia rahastoja eivätkä ne siten ole yksilökohtaisten eläkevastuiden katteena yksityisalojen tapaan.

Työeläkevaroille saadut sijoitustuotot ovat tärkeitä myös työeläkemaksutasojen vakauttajina pitkällä aikavälillä, koska hyvät tuotot vähentävät todennäköisesti eläkemaksujen korotustarpeita ja päinvastoin. Etuusperusteisessa työeläkejärjestelmässämme eläkkeiden taso ei kuitenkaan riipu sijoitusten tuotoista, jotka voivat vaihdella huomattavasti eri vuosina.

Vuosi 2008 oli erittäin heikko etenkin työeläkelaitosten osakesijoitusten kannalta. Edellisen vuoden lopussa alkanut alamäki jatkui ja osakkeiden arvonlasku oli yli 20 miljardia euroa, lähes 40 prosenttia. Osakesijoitusten huonot tuotot heijastuivat sijoitusten nettotuottoihin, jotka olivat kaikkien työeläkesijoitusten osalta -16,4 prosenttia (käyvin arvo). Vastaava luku oli vuotta aiemmin 5,3 prosenttia.

Eläkelaitosten saamia sijoitustuottoja vuosilta 2007 ja 2008 on tilastoitu taulukkoon 15 ja vertailun vuoksi taulukossa 16 on esitetty Työeläkevakuuttajat TELA:n kokoamia keskimääräisiä tuottoja vuosilta 1998–2008 ja 2004–2008.

Sijoituskanta aleni vuoden 2008 aikana kaikkiaan noin 14 prosentilla. Yksityisten alojen työeläkelaitosten sijoituskanta oli vuoden lopussa 72,9 miljardia euroa ja julkisella puolella vastaava luku oli 32,3 miljardia euroa.

Kaikkien työeläkevarojen sijoitusrakenne muuttui myös merkittävästi tarkasteluvoiton aikana. Joukkovelkakirjoista tuli suurin omaisuuslaji ja niiden osuus oli 41,1 prosenttia koko kannasta. Edelliseen vuoteen verrattuna kasvu oli yli viisi prosenttiyksikköä. Sen sijaan osakesijoitusten osuus laski runsaaseen kolmannekseen, kun se vielä vuotta aiemmin oli lähes puolet.

Julkisalojen työeläkelaitoksilla osakkeissa oli melkein 40 prosenttia koko sijoituskannasta, yksityisellä puolella kymmenisen prosenttiyksikköä vähemmän. Kiinteistösijoituksia oli yksityisellä puolella yli kuusi prosenttiyksikköä enemmän kuin julkisella puolella. Kiinteistösijoitusten osuus kasvoi vuoden 2008 aikana kaikkiaan 12,5 prosenttiin työeläkelaitosten koko sijoituskannasta. Sijoitus- ja TyEL-takaisinlainojen osuus nousi 6,8 prosenttiin. Taulukossa 14 on esitetty työeläkevarojen jakautuminen eri sijoituslajeihin.

10.1 TyEL- ja MEL-eläkelaitosten vakavaraisuus ja määräaikaislaki

Työeläkelaitosten osakesijoitusten tuottojen aleneminen vaikutti myös eläkelaitosten vakavaraisuusasteisiin. Niinpä vuonna 2007 voimaan tulleita vakavaraisuusvaatimuksia muutettiin TyEL-eläkelaitoksia ja Merimieseläkekassaa koskevalla määräaikaisella lailla (853/2008). Se on voimassa vuosina 2008–2010. Lailla pyritään parantamaan eläkelaitosten vakavaraisuus- asemaa, jotteivät ne joutuisi realisoimaan osakesijoituksiaan heikon markkinatilanteen aikana vuoden 2007 säädösten johdosta.

Määräaikaisen lain perusteella esimerkiksi vanhuuseläkerahastoja täydennettiin vain rahastokoron verran. Lisäksi eläkelaitokset saivat tilapäisesti rinnastaa toimintapääomaan vastuovelkaan sisältyvää tasausvastuuta. Tällä menettelytavalla saatiin teknisesti nostettua eläkelaitosten vakavaraisuusasteita.

Eläkelaitoksen vakavaraisuusaste lasketaan sen toimintapääoman suhteena vakavaraisuuslaskennassa käytettävään vastuovelkaan/eläkevastuuseen. Tämä prosenttiosuus vaihtelee huomattavasti eri eläkelaitoksilla. Vuoden 2008 lopussa TyEL-eläkevakuutusyhtiöiden yhteinen vakavaraisuusaste oli 15,4. Eläkesäätiöiden vastaava luku oli 22,6 ja eläkekassojen 28,3. Merimieseläkekassan vakavaraisuusaste oli 22,1. Ilman tilapäisiä huojennuksia lasketut vakavaraisuusasteet olivat viitisen prosenttiyksikköä edellä esitettyjä matalampia. Taulukossa 12 on esitetty TyEL- ja MEL-eläkelaitosten Eläketurvakeskukselle toimittamista vakavaraisuustiedoista laskettuja vakavaraisuusasteita vuosina 2007 ja 2008.

10.2 TyEL- ja MEL-eläkelaitosten rahastonsiirtovelvoite ja siihen liittyvät kertoimet

Työeläkelaitosten on oltava riittävän vakavaraisia selvittääkseen eläkevastuistaan, mutta toisaalta ne joutuvat myös ottamaan sijoitusriskejä hyviä tuottoja saadakseen. Eläkelaitosten sijoitustoiminnalle ja riskinotolle on luotu puitteet vakavaraisuusäännöksillä, joista esimerkkinä on TyEL- ja MEL-vakuuttajien *rahastonsiirtovelvoite*. Se kuvaa eläkelaitosten sijoituksille asetettua tuottovaatimusta, joka määräytyy edellä mainittujen eläkelaitosten keskimääräisen vakavaraisuuden ja toteutuneiden osaketuottojen mukaan.

Rahastonsiirtovelvoitteeseen liittyvät myös eläkelaitosten keskimääräisestä vakavaraisuudesta ja osakesijoitusten vuosituotoista riippuvat *rahoitustekniset kertoimet* sekä kolmen prosentin *rahastokorko*. Jos eläkelaitoksen sijoitukset tuottavat yli rahastonsiirtovelvoitteen, siirretään kyseinen erotus eläkelaitoksen toimintapääomaan ja mahdollisiin asiakashyvityksiin.

Rahastonsiirtovelvoitteen perusteella TyEL-eläkelaitosten ja Merimieseläkekassan on täydennettävä vuosittain vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkerahastoja rahastokorkoa ja täydennyskerrointa vastaavilla tuotolla sekä siirrettävä osaketuottosidonnaiseen lisävakuutusvastuuseen tietty osa rahastoille saaduista tuotoista. Osaketuottosidonnainen lisävakuutusvastuu on eläkelaitosten yhteinen puskurirahasto, jota kasvattamalla ja pienentämällä sijoitusriskejä voidaan tasata yksityisalojen eläkejärjestelmän sisällä.

Rahastosiirtoihin ja eläkelaitosten vakavaraisuuteen liittyvät kertoimet ja perustekorot vahvistetaan sosiaali- ja terveysministeriössä ja lasketaan Eläketurvakeskuksessa. Täydennyskerroin ja perustekorko arvioidaan kaksi kertaa vuodessa eläkelaitosten ilmoittamien vakavaraisuustietojen pohjalta. Vuoden 2008 alussa vanhuuseläkevastuiden täydentämiseen tarkoitettujen kertoimen arvo oli 3,03 ja heinäkuun alussa 1,58, mutta säädöksen 853/2008 1 §:n nojalla vastuita ei kuitenkaan täydennetty. Perustekorko oli 6,25 prosenttia 1.1.–30.6. ja 1.7. alkaen 4,75 prosenttia.

Osaketuottokertoimen laskennassa käytetään eläkelaitosten Eläketurvakeskukselle toimittamia tietoja toteutuneista osaketuotoista. Kerroin lasketaan neljännesvuosittain ja koko kalenterivuoden osaketuottokerroin määrätään seuraavan vuoden alussa eri kvartaalien keskimääräisistä osaketuotoista. Vuonna 2008 osaketuottokerroin oli -42,19 prosenttia.

11 Tilastolähteet ja luokitukset

Tässä raportissa esitetyt tilastot perustuvat pääasiassa eläkelaitosten toimintakertomuksiin ja tilinpäätöksiin sekä Eläketurvakeskuksen kustannustenjako- ja rekisteritietoihin. Eläkelaitosten sijoitustoimintaa koskevat tiedot perustuvat Finanssivalvontaviraston ja Työeläkevakuuttajat TELA:n keräämiin lukuihin.

Eläkelaitosten tilinpäätökset valmistuvat tilinpäätösvuotta seuraavana keväänä ja vastuunjako puolestaan tehdään tilinpäätösvuotta seuraavana syksynä. Nämä tiedot poikkeavat hieman toisistaan, koska vastuunjaossa käytetään tarkistettuja vastuutietoja, mutta tilinpäätöksissä osa vastuutiedoista voi perustua eläkelaitosten arvioihin. Esimerkiksi vastaisten vastuiden laskennassa tarvittavat ansiotiedot eivät aina ole lopullisia tilinpäätöshetkellä, vaan ne tarkentuvat vasta myöhemmin keväällä työnantajien vuosi-ilmoitusten yhteydessä. Taulukossa 11 on esitetty eläkelaitosten tilinpäätöksiin perustuvat vastuuvelat.

Lisäksi tilinpäätöksissä on ilmoitettu eläkelaitosten vuoden aikana maksamat eläkkeet, joten esimerkiksi YEL-eläkelaitosten maksamissa eläkkeissä on yleensä mukana TyEL/TEL-, LEL-, TaEL- ja MEL-vapaakirjoja ja mahdollisesti myös julkisella puolella ansaittuja eläkeosia YEL-eläkkeiden lisäksi. Vastuunjaossa eläkkeitä tarkastellaan sen sijaan eläkelaitos- ja lakikohtaisesti.

Julkisen puolen eläkelaitokset maksavat myös yksityisen puolen eläkkeitä (Vilma) viimeisen laitoksen periaatteen mukaan ja päinvastoin. Vilma-eläkkeet käsitellään Eläketurvakeskuksen kustannustenjakoselvittelyn yhteydessä. Vuonna 2008 yksityisen sektorin työeläkelaitokset maksoivat julkisen puolen eläkkeitä yhteensä 154 miljoonaa euroa ja julkisen puolen eläkelaitokset maksoivat 150 miljoonaa euroa yksityisen puolen eläkkeitä.

Taulukossa 9 on esitetty sekä yksityisen että julkisen puolen työeläkelaitosten maksamat eläkkeet ja taulukkoon 10 koottu eri eläkelakien mukaan karttuneet lakikohtaiset eläkeosat. Kaikki raportissa esitetyt eläkemenotiedot perustuvat Eläketurvakeskuksen rekistereistä saattuihin lukuihin.

Taulukot

Taulukko 1. Eläkelaitosten lakikohtaiset maksutulot ja eläkemenot vuonna 2008, yksityinen ja julkinen sektori erikseen.

	TyEL ja MEL		YEL		MYEL		Yhteensä	
	Mrd €	%	Mrd €	%	Mrd €	%	Mrd €	%
Työeläkemaksu	10,36	97,0	0,69	93,2	0,14	23,3	11,19	93,1
TVR-maksu	0,28	2,6	-	-	-	-	0,28	2,3
Valtion osuus	0,04	0,4	0,05	6,8	0,46	76,7	0,55	4,6
Yhteensä	10,68	100,0	0,74	100,0	0,60	100,0	12,02	100,0
Eläkemeno	9,15	87,8	0,70	6,7	0,58	5,6	10,43	100

	KuEL		VaEL		Muut		Yhteensä	
	Mrd €	%	Mrd €	%	Mrd €	%	Mrd €	%
Työeläkemaksu	3,78	99,7	1,62	44,8	0,20	100,0	5,60	73,7
TVR-maksu	0,01	0,3	-	-	0,00	-	0,01	0,1
Valtion osuus	-	-	2,00	55,2	-	-	2,00	26,2
Yhteensä	3,79	100,0	3,62	100,0	0,20	100,0	7,61	100,0
Eläkemeno	2,85	44,9	3,32	52,3	0,18	2,8	6,35	100

TVR-maksu on Työttömyysvakuutusrahaston Eläketurvakeskuksen kautta eläkelaitoksille hyvittävä TyEL 182 §:n mukainen maksu.

Eläkemenoon sisältyy eläkelaitosten maksama, ns. palkattomilta ajoilta karttunut osuus, joka oli 15,8 miljoonaa euroa vuonna 2008.

Kohta "Muut" sisältää Suomen Pankin, Kelan toimihenkilöiden ja Ahvenanmaan maakunnan hallituksen työntekijöiden ja viranhaltijoiden eläkkeet.

Lähteet: Eläkelaitosten Eläketurvakeskukselle ilmoittamat tiedot ja eläkelaitosten tilinpäätökset.

Taulukko 2. Eläkelaitosten lakikohtaiset maksu- ja eläkemeno-osuudet vuonna 2008, molemmat sektorit, %.

	TyEL ja MEL	KuEL	VaEL	Muut	YEL	MyEL	Yhteensä
Työeläkemaksu	52,8	19,3	8,3	1,0	3,5	0,7	85,6
TVR-maksu	1,4	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	1,5
Valtion osuus	0,2	0,0	10,2	0,0	0,3	2,3	13,0
Yhteensä	54,4	19,3	18,4	1,0	3,8	3,1	100
Eläkemeno	54,5	17,0	19,8	1,1	4,1	3,5	100

Taulukko 3. Keskimääräisen perustariffin mukaiset TyEL-vakuutusmaksun osat.

Maksukomponentit, % palkoista	2007	2008
Vanhuuseläkeosa	3,0	2,9
Työkyvyttömyyseläkeosa	2,0	1,8
Työttömyyseläkeosa	0,0	0,0
Tasausosa	16,1	16,6
Muut osat ¹	0,8	1,0
Arvioitu hyvitys	-0,4	-0,5
Tilapäinen alennus ²	-0,4	-0,7
Keskimääräinen vakuutusmaksu	21,1	21,1

¹ Sisältää maksutappio- ja hoitokustannusosan sekä lakisääteisten maksujen osan.

² Työkyvyttömyyseläkemaksuista kertyneen ylijäämän palautus.

Taulukko 4. Suurtyönantajien työkyvyttömyyseläkemaksuihin liittyvät maksuluokat TyEL-yhtiöissä vuonna 2008.

Maksuluokka	Maksuluokkien riskisuhderajat	Maksuluokkakertoimen	Maksuluokan keskimääräinen maksu, % palkasta
11	5,00–	5,50	9,90
10	4,00–4,99	4,50	8,10
9	3,00–3,99	3,50	6,30
8	2,50–2,99	2,75	4,95
7	2,00–2,49	2,25	4,05
6	1,50–1,99	1,75	3,15
5	1,20–1,49	1,35	2,43
4	0,80–1,19	1,00	1,80
3	0,50–0,79	0,65	1,17
2	0,20–0,49	0,35	0,63
1	alle 0,2	0,10	0,18

Työkyvyttömyyseläkemaksuun sisältyvä, maksuluokan perusteella määräytyvä maksun osa lasketaan kertomalla perusmaksu taulukossa esitetyllä maksuluokkakertoimella.

Taulukko 5. Vakuutusmaksuprosentit¹.

Vuosi	TyEL	KuEL	VaEL	KiEL	Työntekijän osuus ²		MEL ³	YEL/MYEL ⁴		YEL keskim.	MYEL keskim.
					alle 53-v.	53 v. täyt.		alle 53-v.	53 v. täyt.		
2007	21,1	28,4	24,8	31,5	4,3	5,4	22	20,8	21,9	19,5	10,7
2008	21,1	28,1	24,4	31,3	4,1	5,2	22	20,6	21,7	19,3	10,6

¹ Arvioituja keskimääräisiä vakuutus-/eläkemaksuprosentteja. KuEL-maksu sisältää palkka- ja eläkemenoperusteiset maksun osat.

² Työntekijän maksuosuus, joka sisältyy TyEL:n, KuEL:n, VaEL:n ja KiEL:n mukaisiin maksuprosentteihin.

³ MEL:n maksuprosentista työntekijän osuus on puolet (11 %), samoin työnantajan.

⁴ Vahvistetut maksuprosentit.

Taulukko 6. Palkat ja työtulot, milj. euroa.

Vuosi	TyEL	MEL	KuEL	VaEL	KIEL.	YEL	MYEL	Kaikki ¹ yhteensä
2007	45 343	294	12 552	6 350	447	3 410	1 308	70 004
2008	48 907	308	13 463	6 541	478	3 597	1 318	74 916

¹ Sisältää myös Suomen Pankin, Kelan toimihenkilöiden ja Ahvenanmaan maakunnan hallituksen työntekijöiden ja viranhaltijoiden palkat.

Taulukko 7. Työeläkemaksutulo eläkelaitosten tilinpäätöstietojen mukaan, milj. euroa.

	TyEL	MEL ¹	Yhteensä	TVR ²	MEL valtionosuus
2007	9 841	56	9 537	306	40
2008	10 302	58	10 360	282	44

¹ Ilman valtion osuutta eläkemenosta.

² Työttömyysvakuutusrahaston hyvitys, joka sisältää MEL:n erikseen saaman osuuden.

	KuEL	VaEL	Valtion talousarviosta ¹	KiEL	TVR ²
2007	3 471	1 568	3 182	143	87
2008	3 788	1 618	1 995	152	80

¹ Valtion talousarviosta rahoitettava eläkemenon nettoerä.

² Työttömyysvakuutusrahaston hyvitys KuEL:ssa ja KiEL:ssä.

	YEL	MYEL	YEL ja MYEL yhteensä	Valtion osuus	
				YEL	MYEL
2007	660	140	800	38	439
2008	691	140	831	51	458

Taulukko 8. Kokonaisliikekulut ja ETK:n kustannusosuudet, milj. euroa.

	TyEL			MEL		
	Liikekulut	ETK	Yhteensä	Liikekulut	ETK	Yhteensä
2007	332,5	41,0	373,5	7,6	0,2	7,8
2008	379,4	43,1	422,5	7,5	0,1	7,6

Liikekulut sisältävät korvaustoiminnan hoitokulut, liikekulut ja sijoitustoiminnan hoitokulut. Eläkesäätiöiden ja eläkekassojen sijoitustoiminnan hoitokulut eivät ole mukana.

	KuEL			VaEL			KiEL		
	Liikekulut	ETK	Yhteensä	Liikekulut	ETK	Yhteensä	Liikekulut	ETK	Yhteensä
2007	56,6		56,6	27,0		27,0	6,9		6,9
2008	67,7	2,8	70,5	35,2	1,4	36,6	3,5	0,1	3,6

	YEL			MYEL ²		
	Teoreettiset hoitokulut ¹	ETK	Yhteensä	Liikekulut	ETK	Yhteensä
2007	46,3	2,8	49,1	15,3	1,1	16,4
2008	48,6	2,9	51,5	17,0	0,6	17,6

¹ Ilman ETK:n kustannusta.

² Pelkät MYEL-hoitokulut ilman MATA- ja LUTU-kuluja.

Taulukko 9. Eläkelaitosten maksamat eläkkeet, milj. euroa.

	TyEL- vakuuttajat	Merimies- eläkekassa	Keva	Valtio- konttori	Kirkko	Muut julkiset	YEL- vakuuttajat	Mela	Kaikki
2007	8 143	110	2 723	3 124	115	92	862	803	15 972
2008	8 694	116	2 933	3 249	123	98	924	824	16 963

Luvut sisältävät eri eläkelaitoksen maksamat sekä yksityisen että julkisen puolen eläkelakien mukaiset eläkeosat sekä opiskelun, lastenhoidon ja muiden palkattomien aikojen perusteella kertyneet osat. Tiedot perustuvat Eläketurvakeskuksen eläkerekisteriin.

Kohta "Muut julkiset" sisältää Suomen Pankin, Kelan toimihenkilöiden ja Ahvenanmaan maakunnan hallituksen työntekijöiden ja viranhaltijoiden eläkkeet.

Taulukko 10. Maksetut, kunkin eläkelain mukaan karttuneet eläkeosat, milj. euroa.

	TyEL	MEL	KuEL	VaEL	KiEL	Muut julkiset	YEL	MYEL	Yhteensä
2007	8 424	123	2 662	3 190	113	92	658	703	15 965
2008	8 992	132	2 848	3 336	121	98	697	723	16 947

Luvut eivät sisällä opiskelun, lastenhoidon ja muiden palkattomien aikojen eläkemenoa, joka oli 6,8 milj. euroa vuonna 2007 ja 15,8 milj. euroa vuonna 2008. Tiedot perustuvat Eläketurvakeskuksen eläkerekisteriin.

Taulukko 11. Vastuuvelka eläkelaitosten tilinpäätöstietojen mukaan, milj. euroa.

	TyEL	MEL	Yhteensä	YEL	MYEL
2007	76 232	621	76 853	77/129 ¹	26
2008	69 999	564	70 563	76/128 ¹	22

¹ Sisältää lisäturvan.
YEL:n vastuut on laskettu ETK:ssa.

Taulukko 12. Keskimääräinen vakavaraisuusaste ja perustekorko, %.

	Vakavaraisuusaste, %		Perustekorko, %	
	31.3.	30.9.	1.1.–30.6.	1.7.–31.12.
2007	32,6	32,9	5,5	6,0
2008	24,4	15,2	6,25	4,75

Vakavaraisuusaste = eläkelaitoksen toimintapääoma prosentteina vakavaraisuuslaskennassa käytetystä vastuuvelasta. Lähde: Vakavaraisuusaste on laskettu eläkelaitosten Eläketurvakeskukselle toimittamista TyEL- ja MEL-vakavaraisuustiedoista.

Taulukko 13. Sijoituskanta eläkelaitosryhmittäin, mrd. euroa.

	Eläke- vakuutusyhtiöt	Eläkesäätiöt ja -kassat	Yksityinen sektori	Julkinen sektori	Kaikki
2007	74,4	8,7	83,9	38,5	122,4
2008	65,6	6,5	72,9	32,3	105,1

Lähde: TELA (www.tela.fi, 15.12.2009).

Taulukko 14. Sijoitusjakaumat eläkelaitosryhmittäin, %.

	Eläke- vakuutus- yhtiöt		Eläkesäätiöt ja -kassat		Yksityinen sektori		Julkinen sektori		Kaikki	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Rahamarkkinasijoitukset	3,7	6,0	14,6	17,9	4,8	7,1	6,9	6,4	5,5	6,9
Lainat	4,3	9,2	3,3	4,2	4,1	8,6	1,3	2,6	3,3	6,8
Joukkovelkakirjat	35,2	41,1	38,1	32,6	35,3	40,2	36,4	43,2	35,7	41,1
Kiinteistöt ja -osakkeet	10,3	14,0	10,5	16,0	10,5	14,4	6,1	8,1	9,1	12,5
Hedge-rahastot	7,4	6,9	3,3	3,7	6,9	6,6	1,5	1,3	5,2	5,0
Muut osakesijoitukset	4,5	6,8	3,4	4,5	4,4	6,6	2,5	3,5	3,8	5,6
Noteeratut osakkeet	34,6	16,0	26,9	21,1	33,9	16,6	45,2	34,8	37,4	22,2
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Lähde: TELA (www.tela.fi, 15.12.2009).

Taulukko 15. Sijoitusten nettotuotot käyvin arvoin, %.

	Eläke- vakuutus- yhtiöt	Eläke- säätiöt	Eläke- kassat	Merimies- eläkekassa	Keva	Valtion Eläke- rahasto	Kirkon keskus- rahasto	MELA	Yhteensä
2007	5,4	4,6	5,5	4,5	6,0	1,8	3,6	2,9	5,3
2008	-15,2	-13,6	-12,7	-15,2	-21	-15,8	-17,6	-12,0	-16,4

Lähde: TELA ja ETK.

Taulukko 16. Sijoitustuotot käyvin arvoin keskimäärin vuosilta 1998–2008 ja 2004–2008, %.

	Eläkevakuutus- yhtiöt	Eläkesäätiöt ja -kassat	Julkinen sektori	Kaikki ¹
1998–2008	4,1	5,4	2,8	3,8
2004–2008	2,6	3,8	2,1	2,6

¹ Sisältää myös Merimieseläkekassan ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen.
Lähde: TELA (www.tela.fi, 15.12.2009).

TILASTO-
RAPORTTI

Eläketurvakeskuksen tilastoraportteja 2009

- 1/2009 Yksityisen sektorin työeläkkeiden rahoitus vuonna 2007
- 2/2009 Eläkkeellesiirtymisikä Suomen työeläkejärjestelmässä
- 3/2009 Tilastoraportti vuoden 2007 kustannustenjaosta
- 4/2009 Yritysten työeläkemaksut vuonna 2007
- 5/2009 Katsaus eläketurvaan vuonna 2008

Eläketurvakeskuksen tilastoraportteja 2010

- 1/2010 Tilastoraportti vuoden 2008 kustannustenjaosta
- 2/2010 Työeläkkeiden rahoitus vuonna 2008

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS

Puhelin 010 7511

Faksi (09) 148 1172

www.etk.fi

Pensionsskyddscentralen

00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Tfn 010 7511

Fax (09) 148 1172

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 ELÄKETURVAKESKUS

Finland

Tel. +358 10 7511

Fax +358 9 148 1172